

Article Review

Presentation of Community-Based Urban Management Model in Ahvaz City

Yasin Kavehpour^a, Nasser Eghbali^{a*}, Farhad Hamzeh^a

^a. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Humanities, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Urban Management,
Good Governance,
Citizen Satisfaction,
Ahvaz Municipality.

Received:

29 August 2022

Received in revised form:

30 November 2022

Accepted:

26 January 2023

pp. 59-74

Community-oriented development is an approach based on which urban management supports the participation of community members in decision-making and management, to use local knowledge and resources to implement more effective projects that play an effective role in urban development and citizen satisfaction, as well as the positive performance of managers. Therefore, it is considered one of the important categories of urban management. In this regard, the current research tries to provide a model of community-oriented urban management in Ahvaz City. For this purpose, the basic and standard dimensions of the community-oriented development approach, which includes social-oriented development based on capacity, cultural identity, social justice, empowerment, strengthening social participation, and social responsibility; It has been analyzed using the structural equation model and PLS software. The research method is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The statistical population is experts and senior and middle managers of Ahvaz municipality. Using Cochran's formula, 383 people were selected as the sample size. The results of the pls analysis showed social participation index with a coefficient of 0.857, social responsibility index with a path coefficient of 0.675, social justice index with a path coefficient of 0.542, community-oriented development with a path coefficient of 0.448, empowerment with a path coefficient of 0.427 and cultural identity with a path coefficient of 0.412 respectively have the greatest impact on community-oriented urban management. Using this index in practice, although they differ in terms of importance, they should be taken into consideration in an integrated manner and together, and the greater importance of an index should not lead to ignoring other principles.

Citation: Kavehpour, Y., Eghbali, N., & Hamzeh, F. (2022). Presentation of Community-Based Urban Management Model in Ahvaz City. *Geographical planning of space quarterly journal*, 12 (4), 59-74.

<http://doi.org/10.30488/GPS.2022.349936.3559>

* . Corresponding author (Email: naseer.eghbal.52@gmail.com)

Copyright © 2022 The Authors. Published by Golestan University. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Community-based development is one of the new approaches that pay attention to the social and cultural issues of the target groups, and its propositions are opposed to the modernization approaches. Community-based development (CBD) is an approach to implementing local development projects that supports the participation of community members in decision-making and management, with the aim of using local knowledge and resources to implement more effective projects. The World Bank (2022) believes that approaches and actions based on community-based development are important elements of an effective poverty reduction strategy and sustainable development. In many countries, community-based development is the only available mechanism for timely and reliable access to marginalized and vulnerable groups during the development process. Undoubtedly, trying to create a lively and dynamic environment in the city that all citizens can benefit from is not something that relies solely on urban engineering options and looks at everything from top to bottom. Considering the continuous growth of the population and its emerging and permanent challenges on the one hand and the increasing concentration of the population in urban areas, it is not surprising that experts in this field adopt newer and community-based measures.

Ahvaz metropolis is a city with a diversity of ethnic groups and human and environmental potentials on the one hand and on the other hand, different neighborhoods with demographic composition, undesirable infrastructures, and socio-economic consequences left over from the war, environmental issues, etc., which in total makes urban management necessary to adopt special models that focus on the mentioned variables. Therefore, according to these characteristics, we seek to present a community-based urban management model in Ahvaz city in this research.

Methodology

In terms of nature and purpose, this study is descriptive-analytical and applied, respectively. According to the study of Ahvaz city in Khuzestan province, it is included in the research category. The data collection method is one of the two predominant documentary methods - library and field, and the research tool is a questionnaire. The statistical community of the research was formed by experts and city managers in Ahvaz municipality. The validity of the questionnaire was face-to-face, as it was done by 20 professors and doctoral students who have studied and researched the subject so far. The criterion for their selection was their theoretical mastery, research records, and willingness to participate. The reliability of the questionnaire was 0.749 with Cronbach's test, which shows the reliability of the questionnaire. The structural equation method and PLS model have been used for data analysis.

Results and discussion

In order to measure the fit of the measurement model, the reliability of indicators, convergent validity and divergent validity were used. Considering that the Average Variance Extracted Index (AVE) for all research variables is above 0.5, therefore, the convergent validity of the model variables is confirmed. Also, the combined reliability coefficient (CR) and Cronbach's alpha coefficient for all research variables are more than 0.7, so the reliability of the variable questions in the questionnaire is acceptable. To check the divergent validity, the comparison of the correlation of a construct with its indicators against the correlation of that construct with other constructs was used using the Fornell and Locker method. According to the data algorithm in PLS, after fitting the measurement models, it is time to fit the structural model. According to the results, the value of the t statistic obtained for the impact of cultural identity on community-based urban management is equal to 2.09, for the impact of social justice on urban management it is equal to 3.72, for empowerment on urban management it is

equal to 2.19, for the impact Social responsibility on urban management is equal to 4.89, for the impact of social participation on management it is equal to 2.18. The impact of community-based development on urban management is equal to 3.84, so these values are more than 1.96. Therefore, the impact of identified variables on community-based urban management is confirmed. Also, according to the obtained path coefficient, the impact of the identified variables on community-based urban management is positive.

Conclusion

The results show that the highest level of influence on the community-oriented urban management model is related to the social participation index. Therefore, the social participation index is one of the basic components for realizing community-based urban management. Furthermore, the effort to strengthen is not hidden from anyone because it plays a strategic role in the success of community-based urban management. Avoiding it makes urban management hard-hit and vulnerable and will cause distance between city managers

and people. On this basis, social participation is a tool to strengthen urban management in today's advanced societies and is considered one of the life indicators of different societies. The diversity and complexity of urban issues, along with executive and management problems, show the necessity of citizens' participation in urban issues.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارائه مدل مدیریت شهری اجتماع محور در شهر اهواز

یاسین کاوه پور - گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
ناصر اقبالی^۱ - گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
فرهاد حمزه - گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

توسعه اجتماع محور رویکردی است که بر اساس آن مدیریت شهری از مشارکت افراد اجتماع در تصمیم گیری و مدیریت، با هدف استفاده از دانش و منابع محلی برای اجرای پروژه های مؤثرتر حمایت می کند که نقش مؤثری در توسعه شهری و رضایتمندی شهروندان و همین طور عملکرد مثبت مدیران ایفا می کند، از این رو یکی از مقوله های مهم مدیریت شهری به شمار می رود. در همین راستا پژوهش حاضر تلاش دارد تا مدلی از مدیریت شهری اجتماع محور در شهر اهواز ارائه دهد. برای این منظور بعدهای اساسی و استاندارد رویکرد توسعه اجتماع محور که شامل توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت، هویت بخشی فرهنگی، عدالت اجتماعی، توانمندسازی، تقویت مشارکت اجتماعی، مسئولیت اجتماعی می باشد؛ با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار pls مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری کارشناسان و مدیران ارشد و میانی شهرداری اهواز هستند. که با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۳ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج تحلیل pls نشان داد شاخص مشارکت اجتماعی با ضریب ۰/۸۵۷، شاخص مسئولیت اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۶۷۵، شاخص عدالت اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۵۴۲، توسعه اجتماع محور با ضریب مسیر ۰/۴۴۸، توانمندسازی با ضریب مسیر ۰/۴۲۷ و هویت بخشی فرهنگی با ضریب مسیر ۰/۴۱۲ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر مدیریت شهری اجتماع محور دارند. بکار گیری این شاخص در عمل اگرچه از نظر میزان اهمیت تفاوت دارند اما بایستی به صورت یکپارچه و در کنار هم مورد توجه قرار گیرند و اهمیت بیشتر یک شاخص نباید موجب نادیده گرفتن سایر اصول شود.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

مدیریت شهری، اجتماع محوری، شهر اهواز.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۶/۰۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۰۹/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۱۱/۰۶

صص. ۷۴-۵۹

استناد: کاوه پور، یاسین؛ اقبالی، ناصر و حمزه، فرهاد. (۱۴۰۱). ارائه مدل مدیریت شهری اجتماع محور در شهر اهواز. فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا، ۱۲(۴)، ۷۴-۵۹.

 <http://doi.org/10.30488/GPS.2022.349936.3559>

مقدمه

توسعه یکی از ابعاد اساسی سیاست، اقتصاد، فرهنگ و زندگی فردی و روابط اجتماعی در همه کشورها و مناطقی است که به نحوی از انحا در پی عقلانی کردن فرایند تغییر و تحولات در کشورشان هستند. این مفهوم در قالب گفتمان‌های مختلف و در طی دهه‌های گذشته، دگرگونی زیادی را نیز به خود دیده و اذهان بسیاری از صاحب‌نظران آن را به خود مشغول ساخته است، چارچوب اصلی الگوی توسعه بعد از جنگ جهانی دوم، صرفاً رشد اقتصادی بود که در آن بر مدل توسعه از بالا تأکید می‌شد و تصمیم‌گیری به‌وسیله نهادهای بین‌المللی با همکاری نخبگان جهان سوم به اجرا درمی‌آمد.

در اواخر دهه ۱۹۵۰ میلادی پارادایم مدرنیزاسیون، پارادایم مسلط در رشته توسعه بود که موضوع تحقیق آن توسعه جهان سوم بود و راه نیل به این هدف را در گسترش رابطه با غرب می‌دانست. نوسازی نسبت به تئوری رشد پیچیده‌تر شد و مفاهیم دیگری از قبیل کنش و عمل اجتماعی، اعتقادات، ارزش‌ها و آداب‌ورسوم کشورهای جهان سوم را نیز در برمی‌گرفت. در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ بسیاری از تحلیل‌گران شروع به نقد این رویکرد از توسعه پرداختند، چرا که الزاماً با اهداف توسعه و بهبود کیفیت زندگی مردم و از سویی مسائل اجتماعی، فرهنگی و هویتی آنان همسو نبود. یکی از رویکردهایی جدیدی که به مسائل اجتماعی و فرهنگی توجه دارد و گزاره‌های آن در مقابل رویکردهای نوسازی قرار می‌گیرد، توسعه اجتماع‌محور^۱ است. توسعه اجتماع‌محور (CBD) رویکردی برای اجرای پروژه‌های توسعه محلی است که از مشارکت افراد اجتماع در تصمیم‌گیری و مدیریت، با هدف استفاده از دانش و منابع محلی برای اجرای پروژه‌های مؤثرتر حمایت می‌کند (بالدوین، ۲۰۱۶). بانک جهانی (۲۰۲۲) معتقد است که رویکردها و اقدامات مبتنی بر توسعه اجتماع‌محور عناصر مهم یک استراتژی مؤثر کاهش فقر و توسعه پایدار هستند. در بسیاری از کشورها، توسعه اجتماع‌محور تنها مکانیزم موجود برای دسترسی به‌موقع و قابل‌اطمینان گروه‌های در حاشیه و آسیب‌پذیر از فرایند توسعه است. بی‌تردید تلاش برای ایجاد محیطی زنده و پویا در شهر که همه شهروندان از آن منتفع باشند، امری نیست که صرفاً به گزینه‌های مهندسی شهری متکی باشد و همه‌چیز را از بالا به پایین نظاره کند. با توجه به رشد بی‌وقفه جمعیت و چالش‌های نوظهور و دائمی آن از یک‌سو و تمرکز روزافزون جمعیت در نواحی شهری، جای تعجب نیست که متخصصان این حوزه نسبت به اتخاذ تدابیر جدیدتر و معطوف به اجتماع اتخاذ کنند. پرودهوم (۱۹۹۶: ۱۶۵) معتقد است که نه نوع حکومت، اهمیت دارد و نه اندازه شهر مهم است؛ بلکه مهم، توانایی مدیریت ناحیه کلان‌شهری است. به‌زعم ایشان «مدیریت خوب، مستلزم هماهنگی خوب است» و از طریق همین هماهنگی خوب است که می‌توان شهرهای بزرگ^۲ را مدیریت کرد. شهرهای بزرگ، تعداد کنشگران، دغدغه‌ها، ذی‌نفعان، نهادها و علایق آنان نیز بزرگ است. همه این شهرها نیازمند رهبری و هماهنگی خوب هستند، و هر چه اندازه شهر بزرگ‌تر می‌شود، این نیاز نیز بیشتر می‌شود. از مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر و متأثر نظام مدیریت شهری، مدیریت کارآمد شهری است چراکه در نتیجه تحولات و تغییرات کمی و کیفی ادامه حیات، کارآمدی و اثربخشی شهرها بدون برخورداری از یک نظام مدیریتی منسجم و هدفمند غیرممکن می‌نماید. از سوی دیگر نظام شهری از ویژگی‌های اجتماعی زمانی و مکانی شهر تأثیر می‌پذیرد و این عامل سبب محلی بودن و تقبل امور محلی را در مدیریت شهری اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. بنابراین نظام مدیریت شهری به تبعیت از موضوع و محل اصلی آن یعنی شهر مفهوم و نظامی است پیچیده و میان‌رشته‌ای چون شهر هم به لحاظ ساختار و هم رفتار از پیچیده‌ترین سیستم‌های انسانی و اجتماعی است و مدیریت آن نیازمند درک عمیق این ویژگی‌ها و رفتارها

1 . Community Based Development

2 . Mega-cities

می‌باشد.

کلان‌شهر اهواز شهری دارای تنوع گروه‌های قومی و پتانسیل‌های انسانی و محیطی از یک‌سو و از سوی دیگر محلات مختلف با ترکیب جمعیتی، زیرساخت‌های نامطلوب، پیامدهای اقتصادی اجتماعی برجا مانده از جنگ، مسائل محیط‌زیستی و... است که در مجموع مدیریت شهری را نیازمند اتخاذ مدل‌های خاصی که معطوف به متغیرهای نامبرده باشد، می‌سازد؛ بنابراین با توجه به این ویژگی‌ها در این تحقیق به دنبال ارائه مدل مدیریت شهری اجتماع‌محور در شهر اهواز هستیم.

رحیمی (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای نقش نهادهای متولی مدیریت شهری در ارتقاء فرهنگ شهروندی بررسی کرده که یافته‌های آن بیانگر، عدم مطلوبیت و ضعف در سازوکارهای مدیریت شهری در نهادینه‌سازی فرهنگ شهروندی در شهر فاس است همچنین آمده که سیاست‌های شهری فسا به‌طور تقریبی فاقد طرح‌های مشارکتی بوده و طرح‌های شهری هم بدون نظرسنجی و نظرخواهی از مردم انجام می‌شود. کوزه‌گر و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به مطالعه ارزیابی مدیریت شهر اهواز در چارچوب حکمرانی خوب شهری پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، ارزیابی شهر اهواز را در چهارچوب حکمرانی خوب شهری با میانگین کل ۲/۲۰۱۲ در وضعیتی پایین‌تر از متوسط و تا حدودی ضعیف است. علاوه بر این مقدار بتا محاسبه‌شده نیز نشان داد که مؤلفه حاکمیت قانون، مشارکت و عدالت بالاترین میزان اهمیت و تأثیرگذاری را بر ارزیابی متغیر وابسته (مناطق هشتگانه) داشته است. اولویت مؤلفه حاکمیت قانون بر مشارکت، عدالت و همچنین سایر مؤلفه‌های حکمرانی خوب نشان می‌دهد، که بالاترین میزان تأثیرگذاری متعلق به این مؤلفه است. سالاری سردری و کیانی (۱۳۹۶) در پژوهشی به تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران (ساختار، عملکرد و راهبرد) پرداخته است. نتایج نشان داده است که سیر تاریخی روندها و گرایش‌های حاکم بر ویژگی‌های شکلی و محتوایی مدیریت شهری در ادوار مختلف، نمایانگر نوعی تکامل شکلی، مفهومی، محتوایی و عملکردی مدیریت‌ها است؛ به‌گونه‌ای که از برداشتها و باورهای تک ساختی رو به سوی برداشتها و باورهای چن ساختی؛ مدیریت مشارکتی و بهره‌گیری از خرد جمعی، پاسخ‌گویی و شفاف‌سازی؛ هدایت‌شده است. عظیمی‌آملی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی مدیریت شهری محله محور با رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی در شهر تهران پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان می‌دهد بین میزان مشارکت مردم و مدیریت محله‌های شهری رابطه وجود دارد و با دخالت دادن مردم در تصمیم‌گیری‌ها، مدیریت مطلوب و پایدار محله‌های شهری حاصل خواهد شد. پوراحمد و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با تأکید بر اهمیت عوامل فرهنگی، به دنبال شناسایی و تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای فرهنگی موثر بر رشد و توسعه شهر قزوین برآمده است. یافته‌های تحقیق نشان از آن دارد، که عوامل فرهنگی شهر قزوین در وضعیت مناسبی قرار ندارند و باید راهبردهای تدافعی در توسعه برنامه‌های فرهنگی را در اولویت برنامه‌ریزی‌ها قرار داد. آبوت^۱ در اثر خود (۱۹۹۶) با عنوان «به اشتراک‌گذاری شهر: مشارکت جامعه در مدیریت شهری» در توضیح لزوم به اشتراک گذاشتن برخی از مدیریت شهری می‌گوید درحالی‌که نرخ شهرنشینی در کشورهای درحال توسعه طی ۲۰ سال گذشته به‌طور چشمگیری افزایش یافته است، ظرفیت دولت‌ها برای حمایت از رشد شهری در بسیاری از موارد نتوانسته است با این روند هماهنگ باشد. اکنون اجماع فزاینده‌ای وجود دارد که راه‌حل در استفاده از ظرفیت‌های اجتماعات محلی است. نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد که مدیریت شهری مشارکتی مؤثر نیازمند بازنگری اساسی از سوی همه بازیگران درگیر است. دیکن^۲ در مقاله خود (۲۰۰۹) با عنوان «رویکرد اجتماع‌محور برای بازآفرینی شهری پایدار» بر نقش‌های کلیدی مشارکت اجتماع در حفظ و بازسازی اجتماعات

1 . Abbott

2 . Deakin

و افزایش و بهبود کیفیت زندگی تأکید دارد. چوک و کریژنیک^۱ در کتاب خود (۲۰۱۷) رویکردهای مختلف توسعه شهری در سنگاپور و سؤال را در دهه‌های گذشته با تمرکز بر مشارکت اجتماع در دگرگونی محله‌ها بررسی و مقایسه می‌کند. سنگاپور و سؤال به دلیل رشد سریع اقتصادی و شهرنشینی تحت کنترل شدید دولت شناخته شده هستند. با این حال، این شهرها در یک نقطه عطف مهم به لحاظ تحول اجتماعی شهری هستند، جایی که توسعه شهری مشارکتی و مبتنی بر جامعه اهمیت پیدا می‌کند. این رویکرد جدید را می‌توان به عنوان نتیجه تغییر رابطه بین دولت و جامعه مدنی مشاهده کرد. ای برد^۲ (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان برنامه‌ریزی اجتماع‌محور، اقدام جمعی و چالش‌های مقابله با فقر شهری در آسیای جنوب شرقی، ظرفیت این نوع از برنامه‌ریزی را برای پرداختن به دو جنبه از فقر شهری در آسیای جنوب شرقی بررسی می‌کند: اول، اشکال محلی و مادی فقر خانوار، از جمله مسکن نامناسب و عدم دسترسی به زیرساخت‌ها و خدمات را. و دوم، ساختارها و نیروهایی که فقر را ایجاد و حفظ می‌کنند، از جمله سیستم‌های مدیریت دولتی زمین و اقدامات نخبگان قدرتمند سیاسی و اقتصادی. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که در مواردی که آن‌ها مطالعه کرده‌اند، معمولاً از اقدامات جمعی برای مواجهه و حل مسئله فقر مادی استفاده می‌کنند، نه از نیروهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی گسترده‌تر که فقر را ایجاد و حفظ می‌کنند. ماتپوری^۳ (۲۰۲۰) در مطالعه خود به بررسی شرایط گردشگری شهری اجتماع‌محور می‌پردازد و به‌طور خاص برای بافت‌های شهری فقیر، محروم و حاشیه‌ای تمرکز دارد. در این مقاله آمده است که با توجه به کمبود ادبیات در زمینه توسعه اجتماع‌محور در زمینه گردشگری شهری، دانشگاه‌ها می‌توانند به تقویت این ادبیات و مهارت‌ها کمک کنند. بالدوین و کینگ^۴ (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «پایداری اجتماعی، تاب‌آوری آب‌وهوا و توسعه شهری اجتماع‌محور» بر این اعتقاد است جوامع شهری در سراسر جهان با افزایش فشار ناشی از بلایای طبیعی مرتبط با تغییرات آب‌وهوایی و سایر فشارهای شهری مواجه هستند. شرایطی باید ایجاد شود تا بتوانند با این تغییرات کنار بیایند، سازگار شوند و به توسعه برسند. شبکه‌های اجتماعی قوی و انسجام اجتماعی مهم‌تر از ساختارهای فیزیکی واقعی یک شهر می‌تواند برای تاب‌آوری یک جامعه موثر باشند. پژوهش آن‌ها نمونه‌ای از تحقیقات رفتاری کاربردی در برنامه‌ریزی شهری ارائه می‌دهد. این مطالعه به مطالعات موردی از ۱۴ کشور در سراسر جهان - از جمله هند، ایالات متحده آمریکا، آفریقای جنوبی، اندونزی، بریتانیا و نیوزلند - با تمرکز بر خلاقیت برای مسکن، فضای عمومی و ایستگاه‌های حمل‌ونقل، و همچنین بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله می‌پردازد.

همان‌طور که مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد در دهه اخیر، پژوهش‌های داخلی و خارجی زیادی که عمدتاً از رشته‌ها و حوزه‌های مختلفی به شهر و مسائل شهری نگریسته‌اند، به‌ضرورت توجه به مفاهیم مرتبط با فرهنگ، اجتماع و نیازهای محلی در مدیریت شهری پرداخته‌اند، مقاله حاضر درصدد است تا با توجه به رهیافت نظری توسعه اجتماع‌محور به ارائه مدلی و تدوین شاخص‌ها و ابعادی بپردازد که بتوانند در سطوح انتزاعی بالاتری به ادبیات این حوزه بپردازد. جنبه نوآورانه کار این است که با مرور منابع نظری و یافتن شاخص‌های استاندارد شده، به ادبیات توسعه اجتماع‌محور در ایران می‌افزاید و از سویی دیگر برای شهر اهواز که شهر چند قومیتی است و از این لحاظ مدیریت شهری آن، نیازمند توجه به رویکردهای اجتماع‌محور است، الگوی خاص مدیریت شهری طراحی می‌سازد. بی‌توجهی به نیازهای اجتماعی و اشکال جدید توسعه، هم‌زمان با تغییر و تحولات جهانی در عرصه مدیریت شهری، می‌توان آسیب‌های جدی را به لحاظ سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی ایجاد کرده و هزینه‌های زیادی را بر جای بگذارد.

1 . Cho & Križnik

2 . A Beard

3 . MTAPURI

4 . Baldwin & King

مبانی نظری

مدیریت شهری، سازمانی گسترده متشکل از عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی مؤثر و ذی ربط در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهری باهدف اداره، هدایت و کنترل توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر است که دارای تشکیلات وسیعی است و مهم‌ترین نقش را در موفقیت طرح‌های توسعه شهری و رفع نیازهای جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه شهری، مسکن، کاربری اراضی، تفرج، فرهنگ، تأسیسات زیربنایی و امثال آن‌ها بر عهده دارد (صفایی پور و آزادبخت، ۱۳۹۷: ۱۱۷). مدیریت شهری عبارت است از سازمان‌دهی عوامل و منابع برای پاسخ‌گویی به نیازهای ساکنان شهر (صرافی، ۱۳۷۹: ۸۱). «منشور جهانی حقوق بشر در شهر^۱»، اعلامیه‌ای است که دولت‌ها را به اتخاذ و توسعه سیاست‌های عمومی برای محافظت و احترام گذاشتن و اجرای حقوق بشر در اجتماعات محلی می‌نماید. در این منشور آمده است از آنجاکه شهر، یک اجتماع سیاسی بنیادین است که در آن، همه شهروندان در توسعه، آزادی و برابری آن سهیم هستند و از آنجاکه حقوق و مسئولیت‌ها، اولین بار در سطح شهر بیان می‌شود، این واحد، تضمین‌کننده شرایط کامل زندگی برای همه است و باید بستر لازم برای همزیستی مناسب بین شهروندان و مقامات محلی را ایجاد نماید. همه ساکنان شهر حق دارند از شهری فراگیر و برای همه برخوردار باشند (منشور جهانی حقوق بشر در شهر، ۲۰۰۸). الگوی توسعه اجتماع‌محور نیز یکی از الگوهای توسعه است که دارای مفاهیم مشترکی با منشور جهانی حقوق بشر در شهر است، در این مقاله تلاش شده است از مفاهیم و سازه‌های نظری این مدل از توسعه برای راهنمایی و سنجش متغیرهای پژوهش استفاده به عمل آید. توسعه اجتماع‌محور رویکردی برای اجرای پروژه‌های توسعه محلی است که از مشارکت جامعه در تصمیم‌گیری و مدیریت، با هدف استفاده از دانش و منابع محلی برای اجرای پروژه‌های مؤثرتر حمایت می‌کند. مسیرهای متعددی برای این رویکرد مشارکتی برای کمک به رفاه جوامع در نظر گرفته شده است، CBD ممکن است منابعی را افزایش دهد که به اجرای برنامه‌های مهمی ختم شود که بر اثربخشی آن‌ها تأثیرگذار است؛ ممکن است مهارت‌های رهبری و مشارکت و درگیری جامعه را در سطح محلی تقویت کند؛ با تشویق جوامع به همکاری با یکدیگر برای رسیدن به یک هدف مشترک، ممکن است شبکه‌های اجتماعی، اعتماد و مشارکت‌های آتی را برای تولید کالاهای عمومی در سطح جامعه افزایش دهد. در نهایت، با کمک به شهروندان در ایجاد مهارت‌های رهبری و قرار گرفتن در معرض فرآیند سیاسی، CBD ممکن است توانایی‌های جوامع را برای تقاضاهای حمایت مؤثرتر در سطوح بالاتر دولت بهبود بخشد (Baldwin & King, 2016).

مهم‌ترین اصول کلیدی که در توسعه اجتماع‌محور برای طراحی ارتباط مابین اجتماع محلی با شهرداری و مدیریت محلی می‌بایست انجام شود، عبارت‌اند از:

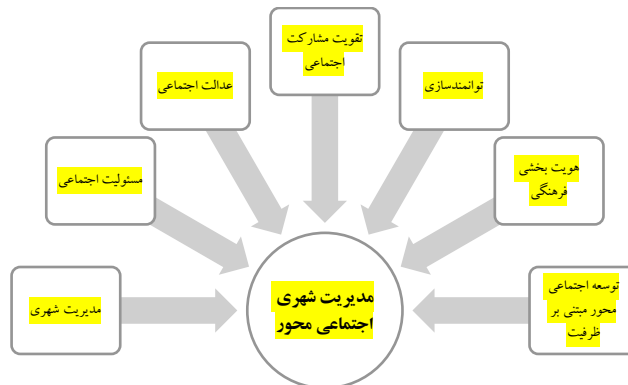
- ❖ منطبق ساختن نقش‌ها و عملیات برنامه توسعه اجتماع‌محور با سیاست‌های تمرکززدایی در سطح ملی
 - ❖ تقویت مشارکت اجتماع محلی در تصمیم‌سازی‌های مدیریت محلی
 - ❖ سرمایه‌گذاری برای ظرفیت‌سازی در سطوح نهادهای دولتی و شهرداری‌ها
 - ❖ سرمایه‌گذاری برای ظرفیت‌سازی در سطح اجتماعی محلی
 - ❖ محول نمودن کنترل به سطوح پایین‌تر (محمدی و روستا، ۱۳۸۷: ۹۷ نقل از دونیگر، ۲۰۰۱)
- کرترمان و مک نایت (۱۹۹۳) در توضیح ریشه مسائل آشفتگی شهری آمریکا به مشکلات مربوط به تغییرات

1 . Global Charter-Agenda for Human Rights in the City

2 . Kretzman, & Mcknight

اقتصادی دو دهه اخیر اشاره دارند که طی آن صدها هزاران شغل صنعتی یا از بین رفته و یا از شهر مرکزی دور شده‌اند یا مشاغل جدیدی ظهور پیدا کرده‌اند که بسیار حرفه‌ای و تخصصی‌اند و ورود به آنان، تحصیلات و مدارک بالایی می‌طلبد که از عهده افراد با مشاغل معمولی و کم‌درآمد خارج است. در واقع، این تغییرات به وجود آمده در سطح شهرها، پله پایینی را از «نردبان افسانه‌ای آمریکا» حذف کرده است، بنابراین آنان برای زندگی مردمان شهر، گشایش درهای جدید به‌سوی فرصت‌ها را یک ضرورت حیاتی می‌دانند. در پاسخ به این وضعیت ناامیدکننده، دو مسیر در نظر گرفته شده، مسیر قدیمی‌تر اول با تمرکز بر نیازها، مسائل و کمبودهای جامعه آغاز می‌شود که اکثراً بر این مسیر تأکید دارند و راه‌حل این مشکلات را در مسائل مالی می‌بینند. و مسیر دوم یا همان توسعه اجتماع محور مبتنی بر ظرفیت^۱ که بر کشف ظرفیت‌ها و دارایی‌های یک جامعه تعهد دارد. این ظرفیت‌ها دربرگیرنده ظرفیت‌ها، مهارت‌ها و ارتباطات افراد، انجمن‌ها و مؤسسات هستند. در این مسیر حتی افراد طبقه پایین هم افرادی با دارایی و ظرفیت توسعه‌ای شناخته می‌شوند، به عبارتی شرط ضروری اما ناکافی برای توسعه اجتماعات محلی.

مدیریت شهری در ایران را می‌توان به‌طور کلی در چهار حوزه ذیل دسته‌بندی کرد: الف) وظایف سیاست‌گذاری شامل مطالعات شهری، برنامه‌ریزی شهری، امور اقتصادی و مالی؛ ب) امور اجرایی شامل عمران شهری، زیرساخت‌ها و تجهیزات شهری، خدمات شهری، خدمات ایمنی شهری، خدمات ترافیکی و حمل‌ونقل عمومی شهری، فضای سبز شهری، زیباسازی شهری، خدمات فرهنگی و اجتماعی؛ ج) امور اداری شامل پاسخگویی به درخواست‌های شهروندان، صدور پروانه‌های گوناگون ساختمانی و صنفی، امور حقوقی و رفاهی پرسنل (پرهیزکار و فیروز بخت، ۱۳۹۰: ۸). در شکل زیر مدل مفهومی تحقیق ترسیم شده است

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

این مطالعه از لحاظ ماهیت پژوهش جزو تحقیقات توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. با توجه به بررسی شهر اهواز در استان خوزستان به‌عنوان مورد مطالعه، در دسته پژوهش‌های مورد پژوهشی قرار می‌گیرد. روش گردآوری داده از دو روش غالب اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی و ابزار پژوهش پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کارشناسان و مدیران شهری در شهرداری اهواز تشکیل داده است. در این میان کارکنان رسمی ۱۵۵ نفر، کارکنان پیمانی ۹۰ نفر، کارکنان قراردادی ۲۶۶۸ نفر، و ۳۲ مدیر ارشد و ۵۰ مدیر میانی نفر محاسبه شده‌اند. که با استفاده از فرمول

کوکران ۳۸۳ نفر، به عنوان حجم نمونه مورد نظر قرار گرفته است. روایی پرسشنامه به صورت صوری بوده بدین گونه که توسط ۲۰ نفر از اساتید و دانشجویان دکتری که تاکنون در زمینه موضوع پژوهش مطالعه و پژوهش داشته‌اند انجام شده است. ملاک انتخاب آن‌ها تسلط نظری و دارا بودن سوابق پژوهشی و تمایل به مشارکت آن‌ها بوده است. پایایی پرسشنامه نیز با آزمون کرونیباخ میزان ۰/۷۴۹ بوده که نشان از پایایی پرسشنامه را می‌رساند. برای تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری و مدل pls استفاده شده است. ماحصل مطالعه پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی در این زمینه احصاء شاخص‌ها مدیریت شهری اجتماع محور بوده که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. شاخص‌های مدیریت شهری اجتماع محور

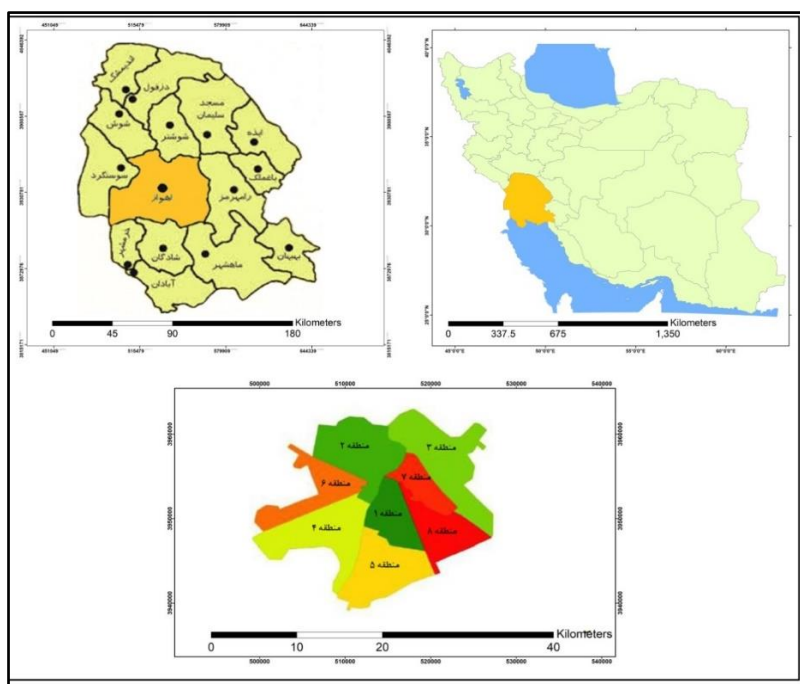
ابعاد	متغیر	منبع
توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت	استفاده از روابط، ظرفیت‌ها و مهارت‌های افراد، خانواده‌ها، انجمن‌ها و مؤسسات موجود در جامعه- ارتقاء بخشی و افزایش ظرفیت اجتماع محلی از طریق تشخیص نیازها و بر محور تقاضا از طریق عمل جمعی- استفاده از مهارت‌ها و خلاقیت‌های اجتماعات محلی- استفاده از ظرفیت‌های طبیعی، اجتماعی (شبکه‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی، هنجارهای اجتماعی، اعتماد)؛ دارایی‌های انسانی (تحصیلات و مهارت‌ها)، دارایی‌های فرهنگی (سنت‌ها و منابع)، دارایی‌های مالی.	کرتزمن و مک نایت ^۱ (۱۹۹۳)- لینرت ^۲ و همکاران (۲۰۱۵)- متی و کامینگهام ^۳ (۲۰۰۵)- بنت ^۴ و همکاران (۲۰۱۲)
هویت بخشی فرهنگی	توسعه مراکز فرهنگی، تناسب مبلمان شهری با هویت و فرهنگی، تقویت توریسم فرهنگی، پیوست فرهنگی در تمامی طرح‌های شهری، الزام مدیریت شهری به آشنایی با فرهنگ بومی- بهره‌گیری از صنایع خلاق فرهنگی- تعمیق فرهنگ شهری برای ساکنان-	پوراحمد و همکاران (۱۳۹۷)- کریم‌زاده و دیگران (۱۳۹۴)- سازمان عمران و بهسازی شهری (۱۳۸۲)
عدالت اجتماعی	توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر و نیازهای اساسی آن‌ها همانند دسترسی به آب پاک، ساخت مدرسه و کلینیک بهداشتی، برنامه‌های تغذیه برای مادران و نوزادان، و حمایت از کارآفرین‌های کوچک- اختصاص منابع- افزایش مشارکت فقرا و کم برخورداران در جریان توسعه و توریسم اجتماع محور.	رجایی ریزی و همکاران (۱۳۹۳)- بانک جهانی (۲۰۲۲)- بالدوین ^۵ و همکاران (۲۰۱۶)- برنز ^۶ (۲۰۰۴)
توانمندسازی	توانمندسازی- بهینه‌سازی ارائه خدمات اجتماعی به گروه‌های آسیب‌پذیر- ظرفیت‌سازی نیروی کار- حمایت از توسعه اقتصادی محلی- مهارت‌های رهبری و مشارکت در برنامه‌های دولتی- تمرکز بر اشتغال آفرینی	استرزلکا ^۷ (۲۰۱۷)- فیروزفر (۱۳۹۴)- نوروزی (۱۳۹۶)- بانک جهانی (۲۰۲۲)- بالدوین و همکاران (۲۰۱۶)- لینرت و همکاران (۲۰۱۵)
تقویت مشارکت اجتماعی منجر به ارتقای ظرفیت	مشارکت شهروندان در فعالیت‌های بدون دستمزد (فکری، یدی و...) - دامنه مشارکت اقشار مردم جامعه در فرایند برنامه‌ریزی و مدیریت - استفاده از آگاهی و دانش بومی شهروندان در برنامه اجرایی توسعه - مشارکت شهروندان در جلسات و گردهمایی با مدیران- مشارکت شهروندان برای سرمایه‌گذاری و مشارکت در امور شهری- مشارکت در تصمیم مدیران- فرآیند مشارکتی منجر به ارتقای ظرفیت، عدم تمرکزگرایی- نهادینه‌سازی فرهنگ شهروندی و نظرسنجی از مردم در طرح‌های شهری- تسهیلگری اجتماعی- درگیری شبکه‌های اجتماعی-	رحمانی فضلوی و همکاران (۱۳۹۴)- افتخاری و همکاران (۱۳۹۱)- شریف زادگان (۱۳۹۲)- رجایی ریزی و همکاران (۱۳۹۳)- رحیمی (۱۳۹۰)- شیخی و همکاران (۱۴۰۰)- بالدوین و همکاران (۲۰۱۶)- ماتوس ^۸ (۲۰۱۳)- عنبری و احمدی (۱۳۹۵)- دولزال و برنز (۲۰۱۴)- آرنشتاین ^۹ (۲۰۱۱)-

1. Kretzman & Mcknight
2. Lennert
3. Mathie & Cunningham
4. Bennett
5. Baldwin
6. Burns
7. Strzelecka
8. Matous
9. Arnestin

ارتقای مشارکت اجتماعی در خدمات رسانی-افزایش کنترل و تأثیرگذاری	سیمسون (۲۰۰۸)
آموزش و ترویج مسئولیت اجتماعی در محل کار و جامعه محلی، بهبود سیاست‌های بومی‌گزینی، حمایت مالی و غیرمالی از تشکل‌های فرهنگی و آموزشی محلی، توجه به پایداری اجتماعی و مسائل محیط زیستی، آگاهی از مسائل جامعه محلی و تلاش برای رفع آنان، تقویت ارزش‌های مربوط به مسئولیت اجتماعی در سازمان	پرسشنامه افزایش مسئولیت اجتماعی کمیسیون اروپا (۲۰۰۵) -رجایی ریزی و همکاران (۱۳۹۳)

محدوده مورد مطالعه

کلان‌شهر اهواز از نخستین دوره اجرای قانون تقسیمات کشوری در سال ۱۳۱۶، مرکز استان خوزستان بوده است. این شهر علاوه بر ایفای مرکزیت سیاسی، اداری و تجاری استان خوزستان، شهرستان اهواز و بخش مرکزی شهرستان اهواز، در زمره شهرهای با عملکرد فراملی در سند مصوب ضوابط ملی آمایش سرزمین قرار گرفته است. شهر اهواز مرکز استان خوزستان یکی از کلان‌شهرهای ایران است. این شهر که در بخش مرکزی شهرستان اهواز قرار دارد، در موقعیت جغرافیایی ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی، در بخش جلگه‌ای خوزستان و با ارتفاع ۱۸ متر از سطح دریا واقع شده است. این شهر توسط رودخانه کارون به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم شده است. این شهر با مساحت ۲۱۲۵۷/۱۳ هکتار در سال ۱۳۹۰ است که البته شهرداری اهواز مساحت شهر را با احتساب مناطق حاشیه‌نشین ۲۲۶۰۵/۱۳ اعلام نموده است (شهرداری اهواز، ۱۳۹۰). شهر اهواز دومین شهر وسیع ایران پس از تهران می‌باشد. شهر اهواز از شمال به شهرهای شیبان، ویس، ملائانی، شوشتر دزفول و شوش؛ از شرق به شهرستان رامهرمز؛ از غرب به شهر حمیدیه و دشت آزادگان و از سمت جنوب به شهرهای شادگان، بندر ماهشهر، خرمشهر و آبادان محدود می‌گردد. این شهر دارای هشت منطقه شهرداری است که هریک دارای سه الی چهار ناحیه می‌باشند.

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی شهر اهواز در کشور و استان

یافته‌ها

از مجموع نمونه آماری ۶۴/۵ درصد مرد و ۳۵/۵ درصد زن و از این تعداد ۶۸/۴ درصد متأهل و ۳۱/۶ درصد مجرد و ۲۳/۸ درصد در گروه سنی ۱۸ تا ۳۰ سال، ۵۰/۴ درصد در گروه سنی ۳۱ تا ۴۵ سال، ۱۹/۸ درصد در گروه ۴۶ تا ۶۰ سال و ۶ درصد بالای ۶۱ سال قرار داشته‌اند. همچنین از این تعداد ۳۵/۵ درصد کارشناسی و ۵۵/۵ درصد با مدرک کارشناسی ارشد و ۸ درصد با مدرک دکترا بوده‌اند. در زمینه سابقه کار ۸/۴ درصد ۱ تا ۵ سال، ۲۶/۴ بین ۵ تا ۱۰ سال، ۴۴/۱ درصد ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۱/۱ درصد ۲۱/۱ تا ۳۰ سال را انتخاب کرده‌اند.

آزمون مدل

برای آزمون مدل نظری پژوهش و محاسبه ضرایب تأثیر از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS) به وسیله نرم‌افزار Smart-PLS3 استفاده شده است. تکنیک PLS به صورت هم‌زمان روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری سازه‌های نظری را ارزیابی می‌کند و برای ارزیابی مدل ساختاری با سازه‌های چند شاخصی با اثرات مستقیم و غیرمستقیم نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد (حجازی و رامشه، ۱۳۹۲).

در ادامه یافته‌های حاصل از پیاده‌سازی این مدل ارائه شده است. گام اول از اجرای این مدل بررسی برازش مدل است. برازش مدل در دو بخش انجام شده است: ۱- برازش مدل‌های اندازه‌گیری ۲- برازش مدل کلی. به منظور محاسبه روایی همگرا، از معیار AVE و ضریب پایایی ترکیبی از معیار CR استفاده شد.

همان‌گونه که جدول (۲) نشان می‌دهد، با توجه به اینکه شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) برای تمامی متغیرهای تحقیق بالای ۰/۵ است، لذا روایی همگرای متغیرهای مدل تأیید می‌شود. همچنین مقدار ضریب پایایی ترکیبی (CR) و ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۷ است، بنابراین پایایی سؤال‌های متغیرهای موجود در پرسشنامه در حد قابل‌پذیرش می‌باشند.

جدول ۲. نتایج روایی همگرا، پایایی مرکب و آلفای کرونباخ

متغیرهای پژوهش	میانگین واریانس استخراجی (AVE>0.5)	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0.7)	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0.7)
توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت	۰/۵۹۱	۰/۸۷۰	۰/۸۲۳
هویت بخشی فرهنگی	۰/۵۵۱	۰/۸۳۵	۰/۷۳۴
عدالت اجتماعی	۰/۶۳۷	۰/۸۹۰	۰/۸۵۰
توانمندسازی	۰/۵۳۲	۰/۸۵۰	۰/۷۸۲
تقویت مشارکت اجتماعی	۰/۵۸۶	۰/۸۷۳	۰/۸۱۳
مسئولیت اجتماعی	۰/۶۴۳	۰/۷۶۵	۰/۶۵۹
مدیریت شهری	۰/۵۶۴	۰/۶۷۷	۰/۸۴۳

برای بررسی روایی واگرا، از مقایسه میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌هایش در مقابل همبستگی آن سازه با سایر سازه‌ها با استفاده از روش فورنل و لاکر بهره گرفته شد. همان‌گونه که در جدول شماره (۳) مشخص است، مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر، از مقدار همبستگی میان آن‌ها، بیشتر است. از این رو، می‌توان اظهار داشت که در پژوهش حاضر، سازه‌ها (متغیرهای مکنون) در مدل، تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با سازه‌های دیگر. به بیان دیگر، روایی واگرای مدل در حد مناسبی است.

جدول ۳. نتایج روابی واگرا

توسعه اجتماعی محور	هویت بخشی فرهنگی	عدالت اجتماعی	توانمند سازی	تقویت مشارکت اجتماعی	مسئولیت اجتماعی	مدیریت شهری
۰/۷۶۹						
توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت	۰/۷۴۲	۰/۶۳۵				
هویت بخشی فرهنگی	۰/۶۳۳	۰/۶۲۱	۰/۷۹۸			
عدالت اجتماعی	۰/۳۱۴	۰/۶۴۲	۰/۵۲۲	۰/۷۲۹		
توانمندسازی	۰/۴۴۸	۰/۵۳۴	۰/۶۸۲	۰/۶۵۴	۰/۷۶۵	
تقویت مشارکت اجتماعی	۰/۵۴۳	۰/۲۸۷	۰/۵۴۳	۰/۳۲۱	۰/۸۰۱	
مسئولیت اجتماعی	۰/۵۶۴	۰/۳۴۲	۰/۵۵۴	۰/۴۳۹	۰/۶۳۲	۰/۷۵۰
مدیریت شهری						

برازش مدل ساختاری

مطابق با الگوریتم داده‌ها در PLS بعد از برازش مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به برازش مدل ساختاری می‌رسد. مدل ساختاری برخلاف مدل اندازه‌گیری به سؤالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها متغیرهای پنهان و همراه با روابط میان آن‌ها بررسی می‌گردد.

معیار R^2 و شاخص افزونگی (CV red) یا آزمون ارتباط پیش‌بین یا Q^2 :

R^2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارد. هرچه مقدار R^2 مربوط به سازه‌های درون‌زای مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. چین^۱ (۱۹۹۸:۳۰۳) سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش مدل معرفی کرده است (Chin, 1998:303). مطابق با جدول ۴، مقدار R^2 با توجه به سه مقدار ملاک، می‌توان مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید ساخت. دومین شاخص برازش مدل ساختاری، شاخص Q^2 است. این معیار که توسط گیسر^۲ (۱۹۷۵:۳۲۴) معرفی شد، قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زا را مشخص می‌کند. به اعتقاد آن‌ها مدل‌هایی که دارای برازش ساختاری قابل قبول هستند، باید قابلیت پیش‌بینی متغیرهای درون‌زای مدل را داشته باشند. به این معنی است که اگر در یک مدل، روابط بین سازه‌ها به‌درستی تعریف شده باشند، سازه‌ها تأثیر کافی بر یکدیگر گذاشته و از این راه فرضیه‌ها به‌درستی تأیید شوند (Geisser, 1975:324). هنسler و همکاران^۳ (۲۰۰۹:۴) سه مقدار ۰/۱۵، ۰/۲ و ۰/۳۵ را به‌عنوان قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی تعیین نموده‌اند (Henseler, 2009:4). مقادیر مربوط به شاخص Q^2 متغیرها در جدول شماره (۴) نمایش داده شده است. با عنایت به مقدار منعکس شده دارای قدرت پیش‌بینی قوی می‌باشند و می‌توان عنوان نمود که نتایج نشان‌دهنده برازش قوی مدل ساختاری پژوهش است.

جدول ۴. مقادیر ضریب تعیین و مقادیر Q^2

مقادیر Q^2	مقادیر R^2	متغیرهای پژوهش
۰/۵۸۸	۰/۶۴۰	مدیریت شهری

1. Chin
2. Gieser
3. Henseler

برازش مدل کلی

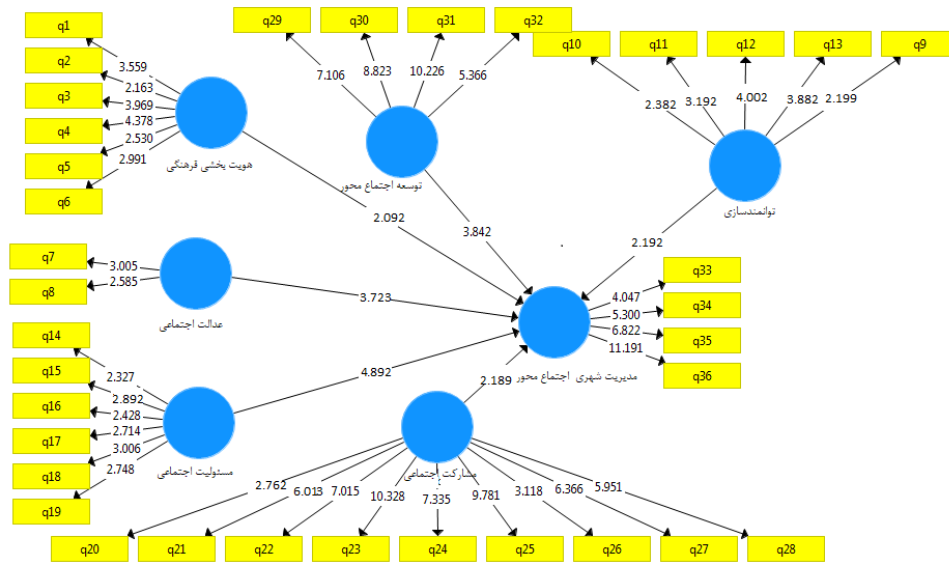
برای بررسی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند تنها یک معیار به نام GOF استفاده می‌شود این معیار از طریق رابطه زیر محاسبه می‌شود.

برای بررسی برازش مدل کلی تنها یک معیار به نام GOF استفاده می‌شود این معیار از طریق رابطه زیر محاسبه می‌شود.

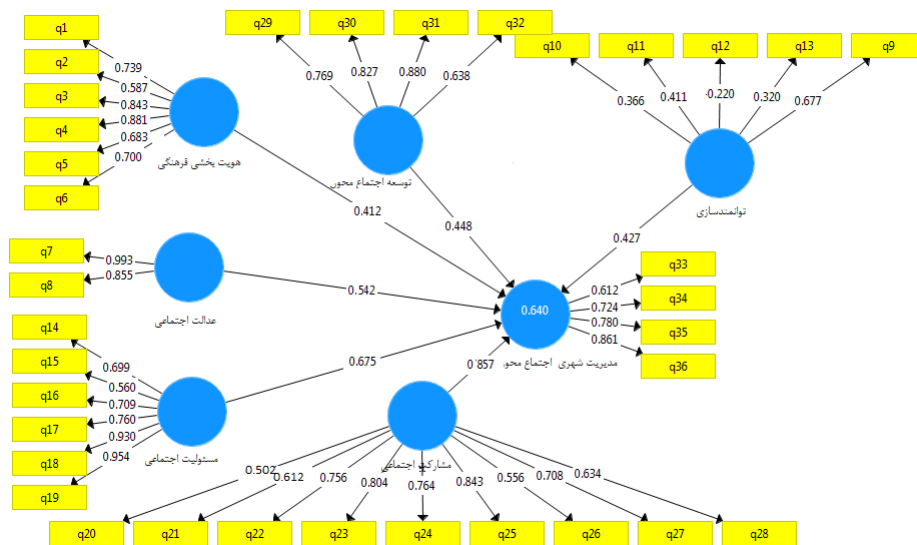
$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

$$GOF = \sqrt{0/423 \times 0/640} = 0/520$$

Communalities نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه است و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر سازه‌های درون‌زای مدل است. سه مقدار ۰/۱۰، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF هستند (Henseler et al. 2009: 5). با توجه به مقدار محاسبه شده برابر با ۰/۵۲۰ است و نشان‌دهنده برازش قوی مدل کلی پژوهش است.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش در حالت معناداری

شکل شماره ۳. مدل ساختاری در حالت ضریب استاندارد

با توجه به نتایج مندرج در شکل (۲) مقدار آماره t به دست آمده برای تأثیر هویت بخشی فرهنگی بر مدیریت شهری اجتماع محور برابر با $۲/۰۹$ ، برای تأثیر عدالت اجتماعی بر مدیریت شهری برابر با $۳/۷۲$ ، برای توانمندسازی بر مدیریت شهری برابر با $۲/۱۹$ ، برای تأثیر مسئولیت اجتماعی بر مدیریت شهری برابر با $۴/۸۹$ ، برای تأثیر مشارکت اجتماعی بر مدیریت شهری برابر با $۲/۱۸$ و برای تأثیر توسعه اجتماع محور بر مدیریت شهری برابر با $۳/۸۴$ است به گونه‌ای که این مقادیر بیشتر از $۱/۹۶$ است. از این رو تأثیر متغیرهایی شناسایی شده بر روی مدیریت شهری اجتماع محور مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به مقدار ضریب مسیر به دست آمده تأثیر متغیرهای شناسایی شده بر مدیریت شهری اجتماع محور مثبت می‌باشد.

نتیجه‌گیری

امروزه در مدیریت شهری بحث توسعه اجتماع محور و مشارکت و انسجام اجتماع از مهم‌ترین مسائل به شمار می‌رود و تحقق الگوی بهینه مدیریت شهری با محوریت اجتماع یکی از اصلی‌ترین آرمان‌های جامعه شهری می‌باشد. در این راستا پژوهش حاضر به بررسی الگوی مدیریت شهری اجتماع محور در شهر اهواز پرداخته است.

مدل مدیریت شهری در این مطالعه مدل اجتماع محور بود که شامل شش بعد اصلی و سی و پنج متغیر است. شش بعد اصلی شامل: توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت، هویت بخشی فرهنگی، عدالت اجتماعی، توانمندسازی، ارتقای ظرفیت از طریق تقویت مشارکت اجتماعی، مسئولیت اجتماعی است. بعد توسعه اجتماعی محور مبتنی بر ظرفیت (شاخص ۱ تا ۴)، بعد هویت بخشی فرهنگی (شاخص ۵ تا ۱۱)، بعد عدالت اجتماعی (۱۲ تا ۱۴)، توانمندسازی (۱۵ تا ۱۹)، ارتقای ظرفیت از طریق تقویت مشارکت اجتماعی (۲۰ تا ۲۹)، مسئولیت اجتماعی (۳۰ تا ۳۵) می‌باشند که در معرض قضاوت کارشناسان و مدیران ارشد و میانی شهرداری اهواز قرار گرفت. برای سنجش میزان تأثیرپذیری شاخص‌ها بر مدیریت شهری اجتماع محور از نرم‌افزار PLS استفاده شد. نتایج تحلیل PLS نشان داد شاخص مشارکت اجتماعی با ضریب $۰/۸۵۷$ ، شاخص مسئولیت اجتماعی با ضریب مسیر $۰/۶۷۵$ ، شاخص عدالت اجتماعی با ضریب مسیر $۰/۵۴۲$ ، توسعه اجتماع محور با ضریب مسیر $۰/۴۴۸$ ، توانمندسازی با ضریب مسیر $۰/۴۲۷$ و هویت بخشی فرهنگی با ضریب مسیر $۰/۴۱۲$ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر مدیریت شهری اجتماع محور دارند. نتایج نشانگر این است که بالاترین میزان تأثیرگذاری بر مدل مدیریت شهری اجتماع محور مربوط به شاخص مشارکت اجتماعی می‌باشد. بنابراین شاخص مشارکت اجتماعی یکی از مؤلفه‌های اساسی برای تحقق مدیریت شهری اجتماع محور است و تلاش برای تقویت آن بر کسی پوشیده نیست، چرا که نقش راهبردی در موفقیت حوزه مدیریت شهری اجتماع محور دارد و اجتناب از آن مدیریت شهری را سخت متضرر و آسیب‌پذیر می‌کند و موجب فاصله بین مدیران شهری و مردم خواهد شد. بر همین اساس مشارکت اجتماعی ابزاری برای تقویت مدیریت شهری در جوامع پیشرفته امروزی و از شاخص‌های زندگی جوامع مختلف محسوب می‌شود. تنوع و پیچیدگی مسائل شهری در کنار معضله‌های اجرایی و مدیریتی، مشارکت شهروندان را در مسائل شهری ضروری نشان می‌دهد.

توجه به رویکرد اجتماع محور و به‌کارگیری آن در مدیریت شهری به‌ویژه در تصمیم‌گیری‌ها، انتخاب‌ها، برخوردها و ارتباطات مهم در عملکرد و رضایتمندی اجتماع مهم و تعیین‌کننده است از این رو است که امروزه مدیریت شهری اجتماع محور به یکی از مباحث عمده در بحث مدیریت شهری تبدیل شده است.

به‌طور کلی مدل توسعه اجتماع محور و کاربرد آن در مدیریت شهری با رعایت شاخص‌های رویکرد توسعه اجتماع محور

از جمله مشارکت اجتماعی، شاخص مسئولیت اجتماعی، شاخص عدالت اجتماعی، توسعه اجتماع محور، توانمندسازی و هویت بخشی فرهنگی سروکار دارد. بکارگیری این شاخص در عمل اگرچه از نظر میزان اهمیت تفاوت دارند اما بایستی به صورت یکپارچه و در کنار هم مورد توجه قرار گیرند و اهمیت بیشتر یک شاخص نباید موجب نادیده گرفتن سایر اصول شود.

دستیابی به این اصول می‌تواند به عنوان مکانیزم ارتباطی بین روابط مدیران و پاسخ‌گویی مناسب آن‌ها به شهروندان باشد. بنابراین می‌توان مطرح کرد که یکی از مؤلفه‌های مهم در ارتقاء حوزه مدیریت شهری و دستیابی به الگوی بهینه مدیریت شهری اجتماع محور می‌باشد که با نهادینه کردن فرهنگ مشارکت و مسئولیت‌پذیری مدیریتی می‌توان به آن دست یافت.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

- ۱) افتخاری، عبدالرضا؛ عظیمی آملی، جلال؛ پورطاهری، مهدی و احمدی پور، زهرا. (۱۳۹۱). الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران. فصلنامه ژئوپلیتیک، ۱ (۲۶)، ۲۸-۱.
- ۲) پرهیزکار، اکبر و فیروزبخت، علی. (۱۳۹۰). چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری. جغرافیایی سرزمین، ۱ (۴)، ۶۶-۴۳.
- ۳) پوراحمد، احمد؛ علی‌اکبری، اسماعیل؛ کاظمی سید محمدی، موسی و رحمانی، رضا. (۱۳۹۷). تدوین برنامه راهبردی توسعه شهر قزوین با تأکید بر نقش عوامل فرهنگی. فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۹ (۳۳)، ۷۳-۶۵.
- ۴) دبیرخانه ستاد ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی. (۱۳۸۲). سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی، سازمان عمران و بهسازی شهری.
- ۵) رجایی ریزی، محمدعلی؛ نظریان، اصغر و سرور، رحیم. (۱۳۹۳). چالش‌ها و راهبردهای توسعه اجتماع محور منطقه کلان‌شهر تهران. جغرافیایی سرزمین، ۱۱ (۴۲)، ۳۶-۱۷.
- ۶) رحمانی فضلی، عبدالرضا؛ مظفر، صادقی و جهانبخش، علیپوریان. (۱۳۹۴). بنیان‌های نظری حکمروایی خوب در فرآیند مدیریت روستایی نوین. فصلنامه مدیریت شهری، ۱۴ (۳۸)، ۵۳-۴۳.
- ۷) رحیمی، سمانه. (۱۳۹۰). بررسی نقش نهادهای متولی مدیریت شهری در ارتقاء فرهنگ شهروندی مورد مطالعه: شهر فسا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، به راهنمایی مسعود صفایی پور، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۸) سالاری سردری، فرضعلی و کیانی، اکبر. (۱۳۹۵). تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران (ساختار، عملکرد و راهبرد). مطالعات مدیریت شهری، ۹ (۳۲)، ۵۲-۳۵.
- ۹) شریف زادگان، محمدحسین و هانیه، شمس کوشکی. (۱۳۹۲). برنامه‌ریزی فضایی راهبردی برای حکمروایی یکپارچه منطقه‌ای. فصلنامه مدیریت شهری، ۱۳ (۳۴)، ۲۹۶-۲۷۳.
- ۱۰) شیخی، حجت؛ برونک، فرهاد و زنگی‌شاهی، سجاد. (۱۴۰۰). توسعه محلی و رویکرد تسهیلگری اجتماع محور، محله جعفرآباد. فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده، ۲ (۱)، ۷۵-۶۱.
- ۱۱) صفایی پور، مسعود و آزادبخت، مریم. (۱۳۹۷). سنجش عملکرد مدیریت شهری در پایداری محیط‌زیست (مطالعه موردی: منطقه ۲ شهر اهواز). فصلنامه جغرافیایی سرزمین، ۱۵ (۵۸)، ۱۲۸-۱۱۵.
- ۱۲) عظیمی آملی، جلال و ارشادی‌وهرام، سمر. (۱۳۹۶). مدیریت شهری محله محور با رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی (نمونه:

- محلله‌های شهری منطقه ۱ شهرداری تهران). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۷ (۲)، ۴۰-۲۱.
- ۱۳) عنبری، موسی و احمدی، محمد عزیز. (۱۳۹۵). مشارکت به‌مثابه حفظ حیثیت در مقابل "دیگری" (مطالعه فرایند و ساختار مشارکت در تجربه آب‌رسانی دهستان زلان). توسعه اجتماعی، ۱۰ (۳)، ۸۳-۱۱۰.
- ۱۴) فیروزفر، فهمیه. (۱۳۹۴). بهینه‌سازی ارائه خدمات اجتماعی از طریق استقرار نظام مدیریت دانش مبتنی بر تکنولوژی اطلاعات؛ مورد مطالعه: ستاد توانمندسازی زنان سرپرست خانوار شهرداری تهران. کنفرانس بین‌المللی برنامه ریزی و توسعه شهری، جهاد دانشگاهی تهران.
- ۱۵) کوزه‌گر، لطفعلی؛ آدینه‌وند، علی اصغر؛ علیان، مهدی و نظری، نرگس. (۱۳۹۵). ارزیابی مدیریت شهر اهواز در چارچوب حکمرانی خوب شهری: تلاش در راستای نیل به مدیریت پایدار. معماری و شهرسازی پایدار، ۴ (۲)، ۱۶-۱.
- ۱۶) محمدی، علیرضا و روستا، مجید. (۱۳۸۷). توسعه اجتماع محور: سازوکاری برای ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی، هفت شهر، ۲ (۲۳)، ۸۸-۱۰۵.
- ۱۷) منشور جهانی حقوق بشر در شهر. (اکتبر ۲۰۰۸).
https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/UCLG_Global_Charter_Agenda_HR_City_0.pdf
- ۱۸) نوروزی، شقایق. (۱۳۹۶). ارزیابی تأثیر فعالیت‌های توانمندسازی و بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر سبزوار بر ساکنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

References

- 1) Abbott, J. (1996). *Sharing the City: Community Participation in Urban Management*. edition 1, Published Routledge.
- 2) Anbari, M., & Aziz Ahmadi, M. (2016). Participation as Keeping Face against "The Other" (The Study of the Process and Structure of Participation in the Experience of Piped Water Supplying in Zilan Village). *Social Development*, 10 (3), 83-110. [in Persian].
- 3) Awareness-raising questionnaire - Corporate Social Responsibility (CSR). (2005). *Created by GROW.A.5*.
- 4) Azimi Amoli, J., & Ershadi Vahram, S. (2018). Urban management based on neighborhood participatory planning approach (Case Study: Neighborhood Urban areas of Tehran 1st District). *Quarterly of Geography & Regional Planning*, 7 (2), 21-40. [in Persian].
- 5) Baldwin, C., & King, R. (2020). *Social Sustainability, Climate Resilience and Community-Based Urban Development*. edition 1, Published Routledge.
- 6) Baldwin, K., Karlan, D., Udry, Ch., & Ernest, A. (2016). *Does Community-Based Development Empower Citizens? Evidence from a Randomized Evaluation in Ghana*. edition 1, Published Eastern Region, Ghana.
- 7) Beard, V. (2019). Community-based planning, collective action and the challenges of confronting urban poverty in Southeast Asia. *Environment and Urbanization*, 31(2), 1-22.
- 8) Bennett, N., Lemelin, R.H., Koster, R., & Budke, I. (2012). A capital assets framework for appraising and building capacity for tourism development in aboriginal protected area gateway communities. *Tourism Management*, 33 (4), 752-766.
- 9) Burns, Peter M. (2004). Tourism planning: A third way?. *Annals of Tourism Research*, 31(1), 24-43.
- 10) Cho, S., & Križnik, B. (2017). *Community-Based Urban Development, Evolving Urban Paradigms in Singapore and Seoul*. edition 1, Published Springer.
- 11) Deakin, Mark. (2009). A Community-Based Approach to Sustainable Urban Regeneration. *Journal of Urban Technology*, 16(1), 91-112
- 12) Dolezal, C. & P. M. Burns. (2015). ABCD to CBT: asset-based community development's potential, for community-based tourism. *Development in Practice*, 25 (1), 133-142.
- 13) Firouzfard, F. (2014). Optimizing the provision of social services through the establishment

- of a knowledge management system based on information technology; Case of study: Empowerment of women head of households of Tehran municipality. *International Conference on Urban Planning and Development, University of Tehran*. [in Persian].
- 14) Koozehgar, L.A., Adinehvand, Ali. & Alian, Mehdi. & Nazari, Narges. (2016). Assessment of Ahvaz Urban Management in the Context of Good Governance, An effort to achieve sustainable management, *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 4, No. 2, pp. 1-16. [in Persian].
 - 15) Kretzman, J., & John L. M. (1993). *building communities from the inside out: a path toward finding and mobilizing a community's assets*. edition 1, Published Chicago, ACTA publications.
 - 16) Lennert, J., Csatari, b., Farkas, j. Z., & mezoszentgyorgyi, d. (2015). Locality-Based and Place-Based Development in Theory and Practice – An Example of the Hungarian Countryside. *Central European Journal of Tourism and Regional Development*, 7 (2), 14-27.
 - 17) Mathie, A., & Cunningham, G. (2005). Who is driving development? Reflections on the transformative potential of asset-based community development. *Canadian Journal of Development Studies*, 26 (1), 175-186.
 - 18) Matous, P. (2013). The making and unmaking of community-based water supplies in Manila. *Development in Practice*, 23 (2), 217–231.
 - 19) Mohammadi, A., & Roosta, M. (2008). Community-oriented development: a mechanism for organizing informal settlements. *Haft Shahr*, 2 (23), 88-105. [in Persian].
 - 20) Mtapuri. O., & Giampiccoli, A. (2020). Beyond Rural Contexts: Community-Based Tourism for A Better Life in The City. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 8 (2), 419- 439.
 - 21) Nowrozi, Sh. (2016). *Evaluation of the impact of empowerment activities and improvement of informal settlements of Sabzevar city on the residents*. Master's thesis on planning and social welfare, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. [in Persian].
 - 22) Parhizkar, A. & Firouzbakht, A. (2012). Iranian urban management outlook with emphasis on urban Sustainable development. *Geographical Journal of Territory*, 8 (4), 43-66. [in Persian].
 - 23) Pourahmad, A., Ali Akbari, I., Kazemi, S. M. M., & Rahmani, R. (2017). Developing a strategic plan for the development of Qazvin city with an emphasis on the role of cultural factors. *Iranian Islamic City Studies Quarterly*, 9 (33), 65-73. [in Persian].
 - 24) Prud'homme, R. (1996). *Managing megacities, in Cities*. Paris. CNRS for Habitat 2, Istanbul.
 - 25) Rahimi, S. (2012). *Examining the role of urban management institutions in the promotion of citizenship culture studied: the city of Fasa*. master's thesis in geography and urban planning, under the guidance of Masoud Safaipour, Faculty of Earth Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz. [in Persian].
 - 26) Rahmani Fazli, A. R., Sadeghi, M., & Alipourian, J. (2014). Theoretical foundations of good governance in the modern rural management process. *Urban Management Quarterly*, 14 (38), 53-43. [in Persian].
 - 27) Rajaeii, M. A., Nazaryan, A., Sarvar, R. (2014). Challllenges and sttrattegiies off Tehran megallopollii developpmentt case sttudy:: iisllamshah– robattkariim Diistriict. *Geographical Journal of Territory*, 11 (42), 17-36. [in Persian].
 - 28) Roknaldin Eftekhari, A., Azimi Amoli, J., Pourtaheri, M., & Ahmadypour, Z. (2012). Presentation of an Appropriate Rural Good Governance Model in Iran Case study: Rural Areas of Mazandaran Proviencie in Iran. *International Quarterly of Geopolitics*, 8 (26), 1-

28. [in Persian].
- 29) Rosenstein, C. (2011). Cultural Development and City Neighborhoods. *City, Culture and Society*, 2 (1), 9-15.
- 30) Sadroi Salari, F. & Kiani, A. (2017). Analysis of the Pattern of Iranian Urban Management (structure, performance and strategy). *Urban Management Studies*, 9 (32), 35-52. [in Persian].
- 31) Safaei Poor, M., & Azadbakht, M. (2018). performance evaluation of the urban management in environmental sustainability (Case Study : Area Number 2, Ahvaz City). *Geographical Journal of Territory*, 15 (58), 115-128. [in Persian].
- 32) Secretariat of the National Headquarters for Empowerment and Organization of Informal Settlements. (2004). *National document of empowering and organizing informal settlements, Civil and Urban Development Organization*. [in Persian].
- 33) Sharifzadegan, M. H., & Shams Koshki, H. (2012). Strategic spatial planning for integrated regional governance. *Urban Management Quarterly*, 13 (34), 296-273. [in Persian].
- 34) Sheikhi, H., Farhad, B., & Zangisheh, S. (2021). Local development and community-oriented facilitation approach, Jafarabad neighborhood. *Future Cities Vision Quarterly*, 2(1), 61-75. [in Persian].
- 35) Simpson, M.C. (2008). Community benefit tourism initiatives—A conceptual oxymoron?. *Tourism, Management*, 29 (1), 1-18.
- 36) Strzelecka, M., Boley, B. B., & Woosnam, K. (2017). Place attachment and empowerment: Do residents need to be attached to be empowered?. *Annals of Tourism Research*, 66, 61–73.
- 37) *The Universal Charter of Human Rights in the City*. (2008). https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/UCLG_Global_Charter_Agenda_HR_City_0.pdf. [in Persian].
- 38) World bank. (2022). *Community-Driven Development*. <https://www.worldbank.org/en/topic/communitydrivendevelopment>.